

u.remissvar@regeringskansliet.se

Kammarkollegiet

Remissvar – U2018/04684/UF

Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)

Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83).....	4
Sammanfattning	4
1 Författningsförslag.....	4
1.1 Förslag till tolklag	4
1 kap.4 § tolklagen, Inledande bestämmelser – Uttryck i lagen.....	4
Tolk med godkänd utbildning – benämningen.....	4
Tolk med godkänd utbildning – skyddad yrkestitel?	5
3 kap. 2-3 §§ tolklagen, Auktorisation, registrering och tillsyn över tolkar – Register över tolkar samt Ansökan om auktorisation och registrering	5
3 kap. 6-8 §§ tolklagen, Tillsyn över tolkar	6
Övergångsbestämmelser.....	7
1.2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	8
5 kap. 6 § rättegångsbalken	8
1.3. Förslag till lag om ändring i förvaltningsprocesslagen.....	8
50 § förvaltningsprocesslagen.....	8
1.5 Förslag till tolkförordning.....	8
1 kap. 2 § tolkförordningen, Inledande bestämmelser – Uttryck i förordningen	8
2 kap. 4-7 §§ tolkförordningen, Auktorisation och registrering av tolkar – Villkor för auktorisation och registrering.....	8
2 kap. 9 § tolkförordningen, Auktorisation och registrering av tolkar – Ansökan om förnyelse av auktorisation och registrering.....	10
2 kap. 10 § tolkförordningen, Auktorisation och registrering av tolkar – Ansökan om förnyelse av auktorisation och registrering	10
2 kap. 11 § tolkförordningen, Auktorisation och registrering av tolkar – Avgift för ansökan om auktorisation och registrering.....	10
1.6 Förslag till ändring i förordningen (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare	10
Om att flytta över auktorisation i teckenspråk till TÖI.....	11
Om att flytta över auktorisation av översättare till TÖI	11
Auktorisation i dövblindtolkning och skrivtolkning.....	12
1.7 Förslag till ändring i förordningen (2007:824) med instruktion för Kammarkollegiet.....	12

15 a § Rådet för tolk- och översättarfrågor.....	12
1.8 Förslag till ändring i förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk.....	13
2 § punkt 2 förordning om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkar	13
Kapitel 6 Utbildning	13
6.8.1 Avseende yrkespraktik.....	13
Kapitel 7 Kvalitetssäkring genom utbildning, validering och auktorisation.....	14
7.8.2 Kompetenskrav för auktorisation	14
Auktorisationsprov för tolkar som saknar högskoleutbildning.....	14
Godkänd utbildning krävs för auktorisation från 2024.....	14
7.8.3 Tolklag reglerar auktorisation och registerfrågor.....	15
Registerfrågor	15
7.8.4 Råd för tolk- och översättarfrågor	15
Kapitel 8 Tillsyn och samverkansfrågor	16
8.7.1 Utveckla strukturer för granskning och tillsyn.....	16
Tolkar	16
8.7.3 Tillsyn och egenkontroll av tolkar och förmedlingar	16
8.8 Utredningens bedömningar och förslag avseende styrning och samverkan	16
Enhetlig statlig tolkportal.....	16
Inrättande av statens egen tolkresurs.....	17
Kapitel 9 Barn och anhöriga som tolkar.....	19
9.5 Utredningens bedömning och förslag avseende barn- och anhörigtolkning	19
9.5.1 Beställarkompetens och tolkning för barn	19
Beställarkompetens och barnperspektiv.....	19
Kapitel 13 Kostnader och finansiering.....	19
13.5.2 Reglering och tillsyn.....	19
13.5.3 Auktorisation, validering, kompetens och kvalitet.....	19
Avslutande kommentar.....	20

Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)

(Dnr U2018/04684/UF)

Sammanfattning

Kammarkollegiet ser mycket positivt på Tolkutredningens förslag både vad gäller de åtgärder som syftar till att höja enskilda tolkars kompetens och den reglering som leder till en kvalitetshöjning och enhetlig användning av tolktjänster inom den offentliga sektorn. Vi välkomnar även den föreslagna regleringen över tolkmarknaden genom en mer omfattande tillsyn av både tolkar och förmedlingar. Förslagen kommer enligt Kammarkollegiets mening att bidra till en mer kostnadseffektiv och rättssäker myndighetsutövning som sker genom tolkmedierade samtal.

Kammarkollegiet tillstyrker i princip samtliga av Tolkutredningens förslag och önskar göra följande kommentarer.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till tolklag

Tolkutredningens uppdrag omfattar enbart tolkar i talade språk. Kammarkollegiet är dock av uppfattningen att lagen även bör omfatta tolkar i teckenspråk och utbildade teckenspråks-, dövblind- eller skrivtolkar. Det är inte ändamålsenligt att ha en särreglering för dessa tolkar.

1 kap.4 § tolklagen, Inledande bestämmelser – Uttryck i lagen

Tolk med godkänd utbildning – benämningen

Tolkkategorier har i dag vedertagna förkortningar som finns på rekvisitioner och i olika bokningssystem som används vid avrop och beställning av tolktjänster: t.ex. står AT för auktoriserade tolkar. Begreppet utbildad tolk används redan i Domstolsverkets föreskrifter om tolktaxa samt hos Kammarkollegiet i föreskrifterna över registret över utbildade tolkar och i det statliga ramavtalet. Att döpa tolkkategorin till *tolk med godkänd utbildning* skulle medföra att ytterligare ett begrepp tillförs till den redan snåriga listan över tolkkategorier. En eventuell förkortning av begreppet *tolk med godkänd utbildning* (TGU) skulle också avvika från det etablerade mönstret.

Vi föreslår att i stället för beteckningen *tolk med godkänd utbildning* använda beteckningen *registrerad utbildad tolk* som uttryck i lagen. Begreppet ”godkänd

utbildning” är för allmänt hållet. Av den föreslagna benämningen framgår inte att utbildningen som berättigar till registrering inte är vilken utbildning som helst, utan en tolkutbildning.

Begreppet *tolk med godkänd tolkutbildning*, dvs. med tillägget *tolk*, kan i stället användas för att beteckna dem som ansöker om registrering enligt 2 kap. 4 § första stycket tolkförordningen och som därmed kan få benämningen *registrerad utbildad tolk*. Dessa registrerade utbildade tolkar kan i sin tur ansöka om auktorisation och registrering enligt 2 kap. 4 § sista stycket tolkförordningen.

Den föreslagna benämningen *registrerad utbildad tolk* bör genomgående ersätta benämningen *tolk med godkänd utbildning* i samtliga författningstexter. I sitt remissvar kommer Kammarkollegiet att använda det förstnämnda uttrycket.

Tolk med godkänd utbildning – skyddad yrkestitel?

Av sid 339 i utredningen framgår följande: ”Att ett yrke är reglerat innebär att det i svensk lag finns definierat vad som krävs för att få arbeta inom yrket, som viss examen, auktorisation, legitimation eller annat formellt erkännande.”

Kammarkollegiet noterar att den nya tolkkategorin *registrerad utbildad tolk* förekommer i tolklagen, i tolkförordningen och i den föreslagna ordalydelsen i 5 kap. 6 § rättegångsbalken och i 50 § förvaltningsprocesslagen.

Resonemanget ovan medför att från och med ikraftträdandet kan yrket *registrerad utbildad tolk* komma att omfattas av EU-direktivet för erkännande av yrkeskvalifikationer. I så fall bör det utredas om 3 kap. 9 § tolklagen även ska omfatta registrerade utbildade tolkar. Om registrerade utbildade tolkar får sin yrkestitel skyddad ska personer med motsvarande kvalifikationer från ett annat EU- eller EES-land kunna ansöka om att ingå i kollegiets register efter ansökan om erkännande av yrkeskvalifikationer. Även i det fallet blir begreppet *tolk med godkänd utbildning* svårtolkat då det blir diskutabelt vad som räknas som ”godkänd utbildning” i Sverige och i utlandet.

3 kap. 2-3 §§ tolklagen, Auktorisation, registrering och tillsyn över tolkar – Register över tolkar samt Ansökan om auktorisation och registrering

Lagtexten innehåller motsägelsefulla formuleringar avseende benämningarna *auktoriserad tolk* eller *registrerad utbildad tolk* i förhållande till definitionerna i 1 kap. 4 § tolklagen.

Den sistnämnde paragrafen säger att en tolk, för att vara auktoriserad, ska vara upptagen i tolkregistret. Det innebär att kravet för att kallas för *auktoriserad tolk*, *auktoriserad tolk med specialistkompetens* eller *registrerad utbildad tolk* är att tolken också samtidigt är upptagen i Kammarkollegiets register. Lagtexten i 2 kap. 2-3 §§ tolklagen bör därför omformuleras.

Tolkar som avlagt yrkesexamen med inriktning mot tolkning enligt 2 kap. 3 § tolkförordningen och tolkar som efter särskild prövning enligt 2 kap. 4-6 §§ förordningen uppfyller kraven för auktorisation respektive auktorisation med specialistkompetens för tolkning inom ett visst verksamhetsområde ska ansöka om auktorisation och registrering. Dessa två begrepp bör genomgående hänga ihop i lagen.

Kammarkollegiet bedömer vidare att det är inkonsekvent att ha en tolklag som berör registrering och tillsyn, men inte auktorisation, samtidigt som tolkförordningen avser auktorisation och registrering men inte tillsyn, trots att auktorisation enligt tolklagen förutsätter registrering och att samtliga tolkar i kollegiets register också faller under samma tillsyn, jfr med 2 kap. 3-6 §§ tolkförordningen.

3 kap. 6-8 §§ tolklagen, Tillsyn över tolkar

Vad gäller tolkars möjligheter att kvarstå i tolkregistret, och i förekommande fall behålla auktorisationen, efter att de varit föremål för tillsyn med anledning av oskickligt utövande enligt 3 kap. 6 § tolklagen, önskar Kammarkollegiet förtydliga följande.

Nivån på kunskapsprovet bör motsvara nivån för tolkens registrerade kompetens. Vad gäller auktoriserade tolkar och tolkar med specialistkompetens kan kunskapsprovet ligga på samma miniminivå som den ordinarie prövningen enligt tolkförordningens bestämmelser. Detta regleras i dag i kollegiets tolkföreskrifter för prövning av ansökan om förnyelse i det fall kompletterande kunskapsprov kan behöva göras.

Utbildade tolkar har dock olika kunskaper och färdigheter beroende på om de är utbildade (alternativt validerade mot lärandemålen) inom högskola, yrkeshögskola eller folkhögskola och studieförbund. Kunskapsprovet för tolkar med godkänd utbildning måste därför utgå från de lärandemålen som respektive utbildning har eller från ett särskilt kunskapsprov för utbildade tolkar med en nivå som motsvarar de gemensamma minimikraven inom utbildningarna.

Auktoriserade och utbildade tolkar bör inte prövas utifrån samma kunskapsprov.

Detsamma bör gälla vid prövning av en ansökan om förnyelse av auktorisation och registrering som föreslås i 2 kap. 9 § andra stycket i tolkförordningen.

Vad gäller 3 kap. 7-8 §§ tolklagen bör det framgå att för dem som har auktorisation ska en sådan avregistrering medföra att även auktorisationen upphävs, jfr 1 kap. 4 § tolklagen där det framgår att benämningen *auktoriserad tolk* innebär att tolken också är registrerad hos Kammarkollegiet. I praktiken kommer det att innebära att en tidigare auktoriserad tolk kommer både att bli av med sin auktorisation och sin registrering, både som *auktoriserad tolk* och som *registrerad utbildad tolk*. En möjlig

formulering skulle kunna vara ”Kammarkollegiet ska avföra en tolk från tolkregistret och i förekommande fall även upphäva auktorisationen ...”

Vidare anser Kammarkollegiet att uttrycket *orätt* och *klart olämplig* har en oklar innebörd. Att en tolk ska vara *klart* olämplig kan bli svårtillämpat och skapa gränsdragningsproblem. Kammarkollegiet anser att ordet *klart* bör tas bort från lagtexten.

Utgångspunkten för avregistrering och upphävande av auktorisationen bör vara huruvida tolken fortsatt uppfyller kraven för auktorisation och/eller registrering enligt 2 kap. 5 § tolförordningen, i vilken anges att en tolk bl.a. ska vara lämplig och redbar.

I sammanhanget önskar Kammarkollegiet betona vikten av att vidare definiera innebörden av redbarhets- och lämplighetskravet gällande yrket tolk.

Vi föreslår att en ytterligare tillsynssanktion, erinran, införs för de mindre allvarliga fallen. Regelverket skulle också överensstämma med det som gäller för tillsyn över andra reglerade yrken, t.ex. advokater och revisorer.

Övergångsbestämmelser

Vi saknar övergångsbestämmelser för de registrerade utbildade tolkar som registrerats före lagens ikraftträdande. Även dessa tolkar kommer med denna lag att falla under kollegiets tillsyn.

Kammarkollegiets mening är att tillsynsansvaret ska omfatta samtliga registrerade utbildade tolkar från och med det datum tolklagen träder i kraft.

Vår utgångspunkt är att det kan bli aktuellt med att närmare reglera villkoren för att bli registrerad som *registrerad utbildad tolk* med bl.a. krav på redbarhet och lämplighet.

Övergångsbestämmelserna bör utformas så att bestämmelserna om avregistrering och tillsyn bör gälla från ikraftträdandet och omfatta samtliga tolkar i det befintliga registret. I praktiken innebär detta att de redan registrerade tolkarna inte genomgår någon retroaktiv redbarhets- och lämplighetsprövning. Däremot kommer de att bli föremål för tillsynsutredningar om det kommer in en anmälan mot dem. Nya tolkar som ansöker om registrering och registrerade tolkar som ansöker om omregistrering efter ikraftträdandet ska redbarhets- och lämplighetsprövas.

Ett problem som vi identifierat är att den lämplighetsprövning som görs vid auktorisation inte kan göras vid registrering av utbildade tolkar, eftersom prövningen förutsätter ett fördjupat personligt samtal om yrkesetik och en kunskapskontroll. Kammarkollegiet vill därför påtala behovet av att innebörden av

lämplighetsbedömningen bör konkretiseras så att den tydliggör att den även omfattar andra situationer än den specifika tolkningssituationen, t.ex. tolkens uppträdande och engagemang inom andra områden eller på sociala medier.

1.2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

5 kap. 6 § rättegångsbalken

Benämning *tolk med godkänd utbildning* bör ändras till *registrerad utbildad tolk* enligt resonemang under rubriken 1 kap.4 § tolklagen, Inledande bestämmelser – Uttryck i lagen.

1.3. Förslag till lag om ändring i förvaltningsprocesslagen

50 § förvaltningsprocesslagen

Paragrafen bör omformuleras eftersom det inte är rätten själv som översätter handlingarna: *Rätten får även [...] låta översätta handlingar.*

Benämning *tolk med godkänd utbildning* bör ändras till *registrerad utbildad tolk* enligt resonemang under rubriken 1 kap.4 § tolklagen, Inledande bestämmelser – Uttryck i lagen.

1.5 Förslag till tolkförordning

Kammarkollegiet anser att det behövs en översyn över paragrafernas placering i tolklagen respektive tolkförordningen, se även vårt resonemang under rubriken 3 kap. 2-3 §§ tolklagen, Auktorisation, registrering och tillsyn över tolkar – Register över tolkar samt Ansökan om auktorisation och registrering.

1 kap. 2 § tolkförordningen, Inledande bestämmelser – Uttryck i förordningen

Eftersom paragrafen hänvisar till tolklagens definition av tolkkategorier bör benämningarna *auktoriserad tolk*, *auktoriserad tolk med specialistkompetens* och *registrerad utbildad tolk* inte användas för att beteckna personer förrän dessa har upptagits i tolkregistret, och i förekommande fall även auktoriserats med respektive kompetens. Se resonemang ovan under rubriken 1 kap.4 § tolklagen, Inledande bestämmelser – Uttryck i lagen.

2 kap. 4-7 §§ tolkförordningen, Auktorisation och registrering av tolkar – Villkor för auktorisation och registrering

I förslaget till 2 kap. 4 § andra stycket anges att Rådet för tolk- och översättarfrågor ska höras i fråga om vilka utbildningar och kvalifikationer som krävs för att vara med i tolkregistret. I dag är det 16 a § i förordningen (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare som reglerar kollegiets registerföringsuppdrag avseende registrerade utbildade tolkar. Här framgår tydligt att de berörda utbildningarna ska

vara sådana som faller under statlig tillsyn och att Kammarkollegiet har föreskrifträtt.

Den föreslagna ordalydelsen i 2 kap. 4 § andra stycket tolkförordningen skulle medföra att Kammarkollegiet inte längre självt kan föreskriva vilka utbildningar som ska omfattas av registret över utbildade tolkar utan att få ett godkännande av Rådet för tolk- och översättarfrågor, och att det även kan finnas andra utbildningar och kvalifikationer än dem med statliga huvudmän som skulle berättiga till registrering. Kammarkollegiet anser att dagens bestämmelse är både tydlig och tillräcklig för att registreringsuppdraget ska fullgöras. Tolkutredningens förslag i denna del avstyrks.

Kollegiet har i sin begäran om förordningsförändring i juni 2018 framfört till regeringen vikten av förkunskapskrav som villkor för ansökan om auktorisation och lyft fram kravet på att endast registrerade utbildade tolkar ska kunna vara behöriga sökande till auktorisation. Kollegiet har också anfört att det i enskilda fall kan finnas förutsättningar för att klara auktorisationsprovet utan dokumenterad tolkutbildning och påtalat att förkunskapskraven av den anledningen kan behöva kompletteras med en ventil i de fall det finns särskilda skäl att ändå ta upp ansökan och låta sökanden genomgå provet. En sådan ventil saknas i tolkutredningens förslag.

Kammarkollegiet föreslår därför ett nytt stycke i 4 § som medger undantag från kravet att endast *registrerade utbildade tolkar* får ansöka om auktorisation. En tolk utan godkänd utbildning bör, om det finns särskilda skäl till det, ansöka om att få särskilt tillstånd för att kunna ansöka om auktorisation. Kammarkollegiet får därmed mandat att bevilja ett särskilt tillstånd för att en tolk utan godkänd tolkutbildning ska kunna ansöka om att bli auktoriserad efter särskild prövning genom kunskapsprov.

I förslaget till 2 kap. 5 § tolkförordningen anges att för auktorisation av tolk krävs, utöver vad som anges i 3–4 §§, också att sökanden har fyllt 18 år, är känd för redbarhet, och i övrigt är lämplig som tolk.

Villkoren i 5 § ska även gälla tolkar som ansöker om registrering som *registrerad utbildad tolk* eftersom kraven i paragrafen är sådana som har bäring på Kammarkollegiets tillsynsuppdrag. Även registrerade utbildade tolkar ska omfattas av kollegiets tillsyn. Avseende lämplighet och redbarhet bör därför kraven vara likställda för alla registrerade tolkkategorier.

I sammanhanget vill Kammarkollegiet påpeka att kravet för förvaltarfrihet har tagits bort som krav för auktorisation, men kvarstår som krav för registrering som utbildad tolk. Kammarkollegiet anser att det bör tas bort även för de registrerade utbildade tolkarna, för teckenspråkstolkarna och de auktoriserade översättarna.

Det som anges i 2 kap. 7 § tolkförordningen bör även omfatta registrerade utbildade tolkar om de, i och med tolklagens bestämmelser, ska betraktas som personer inom ett reglerat yrke, se kommentar under rubriken Tolks med godkänd utbildning – skyddad yrkestitel?

2 kap. 9 § tolkförordningen, Auktorisation och registrering av tolkar – Ansökan om förnyelse av auktorisation och registrering

Vad gäller nivån på det kunskapsprov som en tolk utan tillräcklig yrkesverksamhet kan komma att behöva genomgå enligt föreslagen paragraf, rekommenderar Kammarkollegiet samma ordning som anges i kommentarerna till 3 kap. 6 § tolklagen under rubriken 3 kap. 6-8 §§ tolklagen, Tillsyn över tolkar.

2 kap. 10 § tolkförordningen, Auktorisation och registrering av tolkar – Ansökan om förnyelse av auktorisation och registrering

Denna bestämmelse motsvarar i princip 7 a § i nuvarande tolkförordning och fyller enligt Kammarkollegiets mening ingen praktisk funktion. Kammarkollegiet har ett tolkregister som är sökbart och tillgängligt för allmänheten där uppgifter om en viss tolkkompetens enkelt kan inhämtas.

2 kap. 11 § tolkförordningen, Auktorisation och registrering av tolkar – Avgift för ansökan om auktorisation och registrering

Kammarkollegiet anser att det bör tydliggöras i sista meningen att förnyelsen avser både förnyelse av en auktorisation och förnyelse av en registrering som *registrerad utbildad tolk*.

1.6 Förslag till ändring i förordningen (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare

Kammarkollegiet anser att förfarandet för auktorisation och registrering av tolkar i teckenspråk och av översättare bör falla under samma ordning som det nya förfarandet för tolkar i talade språk enligt tolkutredningens förslag. De delar i nuvarande förordning som berör tolkning, inklusive teckenspråk, bör därför upphävas från och med den 1 januari 2024, när tolklagen och tolkförordningen träder ikraft, i vilka både teckenspråk och talade språk bör ingå.

Kammarkollegiet anser att en ny förordning om auktorisation och registrering av översättare bör tas fram. Översättarförordningen ska även innehålla bestämmelser om tillsyn och avregistrering.

Tolkutredningens förslag att flytta över ansvaret för framtagning och bedömning av auktorisationsprov i talade språk från Kammarkollegiet till Tolk- och översättarinstitutet (TÖI) motiverades bl.a. med svårigheten att utveckla prov vid en

mindre förvaltningsmyndighet. Utredningen pekar bl.a. ut den akademiska miljöns starka traditioner kring provverksamhet och examination.

Tolkutredningen hänvisar också till TÖI:s expertis inom översättningsvetenskap och deras organisatoriska placering vid den humanistiska fakulteten, vars språkvetenskapliga del förfogar över språklig kärnkompetens och ett nätverk med forskare och andra kontakter.

Kammarkollegiet instämmer i utredningens bedömning ovan och anser att TÖI:s förutsättningar att bättre kunna utveckla och bedöma prov för auktorisation även gäller för tolkning i teckenspråk och för översättning – inte bara för tolkning i talade språk.

Om att flytta över auktorisation i teckenspråk till TÖI

TÖI bedriver i dag tolkutbildning i teckenspråk på grundnivå. Med stöd av Myndigheten för yrkeshögskolan ges det utbildningar för blivande teckenspråks-, dövblind- eller skrivtolkar hos ett antal tolkutbildningsanordnare inom folkbildningen. De nämnda tolkutbildningarna omfattas redan av Kammarkollegiets register över utbildade tolkar. De som är registrerade hos Kammarkollegiet som utbildade tolkar i teckenspråk, dövblindtolkning eller skrivtolkning skulle kunna omfattas av 2 kap. 4 § tredje stycket i den föreslagna tolkförordningen och därmed vara behöriga sökande till auktorisation genom kunskapsprov.

I tolkutredningen framgår att Stockholms universitet nyligen lämnat in en anhållan till regeringen om att inrätta en yrkesexamen som teckenspråks- och dövblindtolk med anknytande legitimationsförfarande. En sådan yrkesutbildning skulle kunna likställas med den av utredningen föreslagna yrkesutbildningen för tolkar i talade språk som enligt 2 kap. 3 § tolförordningen ska berättiga till ansökan om auktorisation utan föregående prov.

Omständigheterna ovan, och det faktum att både syftet och innehållet i auktorisationsprovet är detsamma för båda sökandegrupperna, gör att det inte är motiverat, varken ekonomiskt eller praktiskt, att ha olika auktorisationsförfaranden för tolkar i teckenspråk och för tolkar i talade språk. Att behålla auktorisation av teckenspråkstolkare hos Kammarkollegiet samtidigt som proven i talade språk flyttas till TÖI skulle också innebära en risk för att likvärdigheten i provinnehållet och i bedömningen av tolkar i teckenspråk respektive talade språk inte kommer att kunna upprätthållas.

Om att flytta över auktorisation av översättare till TÖI

TÖI tillhandahåller även översättarutbildningar. Tolkutredningens argumentation för TÖI:s mer gynnsamma förutsättningar för att utveckla och bedöma auktorisationsprov gäller enligt vår bedömning även för översättarproven.

Merparten av de språkexperter som medverkar vid auktorisationsproven för tolkar anlitas också som bedömare för proven för auktorisation som översättare. För en effektiv administration av de gemensamma bedömarresurserna är det fördelaktigt att ha en och samma provanordnare.

Kammarkollegiet föreslår därför att samma ordning tillämpas för ansökan om auktorisation, registrering och tillsyn för översättare och för alla tolkar oavsett vilket tolkspråk ansökan gäller. Det innebär att TÖI ska få ett samlat ansvar för framtagning och bedömning av kunskapsproven, medan Kammarkollegiet kvarstår som ansvarig myndighet för auktorisation, registrering och tillsyn.

Auktorisation i dövblindtolkning och skrivtolkning

I sammanhanget vill Kammarkollegiet påpeka att auktorisation i dag endast är möjlig för tolkar i teckenspråk. Tolkutredningens förslag att auktorisera dövblind- och skrivtolkar skulle innebära en nyordning jämfört med dagens process.

Under 2001 utredde Kammarkollegiet, på uppdrag av regeringen, formerna för auktorisation av tolkar i teckenspråk. I regeringsuppdraget ingick att även utreda förutsättningarna för auktorisation när det gäller dövblindtolkning och vuxendövtolkning, i vilken skrivtolkning ingår. I rapporten *Utredning om formerna för auktorisation av teckenspråkstolkare och förutsättningar för auktorisation när det gäller dövblindtolkning och vuxendövtolkning* (Dnr 12–13697–2000) som lämnades in till regering i juni 2001 påtalade kollegiet svårigheterna för att testa dövblindtolkning eller skrivtolkning.

Frågan om auktorisation för dövblind- eller skrivtolkar har inte aktualiserats efter att Kammarkollegiet lämnat över sin rapport till regeringen 2001. Om det finns ett behov av att införa auktorisation för dövblind- eller skrivtolkar är vår bedömning att saken bör utredas på nytt. Med hänvisning till TÖI:s expertis i fråga om tolkning i teckenspråk, och deras möjligheter till samarbete med personal vid Institutionen för lingvistik vid Stockholms universitet, där teckenspråk har sin hemvist, föreslår Kammarkollegiet en ny kartläggning i frågan.

1.7 Förslag till ändring i förordningen (2007:824) med instruktion för Kammarkollegiet

15 a § Rådet för tolk- och översättarfrågor

Eftersom Tolkutredningens uppdrag var begränsat till att behandla frågor som rör tolkar i talade språk, föreslås i utredningen att bestämmelserna i Kammarkollegiets nuvarande förordning (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare ska ändras till att endast omfatta teckenspråks-, dövblind- eller skrivtolkar samt översättare.

Detta gör att Kammarkollegiet, enligt tolkutredningens förslag, får två rådgivande organ med samma namn: Rådet för tolk- och översättarfrågor (2 kap. 4 § i den föreslagna tolkförordningen och 15 a § i Kammarkollegiets instruktion) som enligt föreslagen lagtext avser tolkar i talade språk, och ett råd för tolk- och översättarfrågor (13 § i ändring i förordningen om auktorisation av tolkar och översättare) som gäller teckenspråks-, dövblind- eller skrivtolkar samt översättare.

Det är inte bara målgruppen, utan även uppgifterna som skiljer sig för de två rådgivande organen. Rådet för tolk- och översättarfrågor såsom den föreslås i den nya tolkförordningen och i myndighetsinstruktionen, ska bistå myndighetschefen i strategiska och övergripande frågor inom tolk- och översättarområdet, medan Rådet för tolk- och översättarfrågor, såsom det föreslås i ändring i förordningen (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare, ska ge råd och upplysningar när kollegiet prövar ärenden enligt förordningen.

Kammarkollegiet anser att det endast ska finnas ett rådgivande organ knutet till kollegiet med uppdraget att ge råd i frågor avseende både tolkar i talade språk och i teckenspråk och översättare.

1.8 Förslag till ändring i förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk

2 § punkt 2 förordning om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkar

Kammarkollegiet anser att formuleringen i 2 § punkten 2 bör ses över avseende vad som menas med ”kurser inriktade på att tolka för och *med barn*”.

Om bestämmelsen syftar till tolkningssituationer där tolken tolkar för vuxna, men med barn närvarande, föreslår vi en omformulering där *med barn* tas bort.

Kapitel 6 Utbildning

Samtliga förslag tillstyrks med följande kommentarer.

6.8.1 Avseende yrkespraktik

Det behövs ett systematiskt och enhetligt upplägg för yrkespraktik som utgör ett obligatoriskt led i en tolkutbildning. Myndigheterna bör samarbeta med utbildningsanordnarna genom att kontinuerligt upplåta praktikplatser till tolkstuderenter. Att tillgodoräkna tidigare yrkesverksamhet som ”praktik” är fel väg att gå. Det behövs en plan för hur en sådan praktik bör bedrivas och en organisation med handledare från både utbildningarna och myndigheterna. Praktiken ska också ligga till grund för bedömning, den ska utvärderas och ingå som krav i examens- eller utbildningsbevis.

Det är viktigt att myndigheterna förstår vikten av att upplåta praktikplatser för tolkstuderanter som går någon av de utbildningar som omfattas av Kammarkollegiets register. Praktiserande tolkstuderanter, i kraft av att de klarat ett antagningsprov till tolkutbildningen och även godkänts i de kurser som föregår en aktuell praktikperiod, torde vara mer lämpade för att utföra eventuella tolkuppdrag på myndigheter än tolkar som i dag tillhör kategorin övrig tolk.

De större tolkanvändande myndigheterna bör få som uppdrag att ta emot tolkstuderanter under den obligatoriska praktikperioden. Ett sådant uppdrag skulle exempelvis kunna regleras i regleringsbrev. Myndigheter som skulle kunna komma i fråga är t.ex. Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Polisen och domstolar. Även andra offentliga aktörer, exempelvis inom sjukvårdssektorn och utbildningsväsendet, bör kunna omfattas.

Kapitel 7 Kvalitetssäkring genom utbildning, validering och auktorisation

Samtliga förslag tillstyrks med följande kommentarer.

7.8.2 Kompetenskrav för auktorisation

Auktorisationsprov för tolkar som saknar högskoleutbildning

Det bör förtydligas vad som menas med Kammarkollegiets ”ansvar att anskaffa lämpliga auktorisationsprov” och hur samarbetet mellan TÖI och Kammarkollegiet konkret ska utformas. Utveckling och framtagning av provmaterial för skriftliga och muntliga prov samt bedömning av proven är endast en del av auktorisationsprocessen.

För att auktorisationsproven ska kunna genomföras behöver det tydliggöras vem som ska ha ansvar för att administrera ansökningarna till kunskapsproven. Det bör också konkretiseras hur och vem som ska hantera de kompletterande kunskapsproven som *auktoriserade tolkar* respektive *registrerade utbildade tolkar* kan komma att hänvisas till i samband med prövning av en förnyelseansökan eller vid tillsyn.

Godkänd utbildning krävs för auktorisation från 2024

Vad gäller godkänd tolkutbildning som villkor för ansökan om auktorisation, se tidigare synpunkter angående undantag från utbildningskravet som framförts i kommentaren under rubriken 2 kap. 4-7 §§ tolförordningen, Auktorisation och registrering av tolkar – Villkor för auktorisation och registrering.

7.8.3 Tolklag reglerar auktorisation och registerfrågor

Registerfrågor

Kammarkollegiet hänvisar till sina tidigare kommentarer under rubriken 3 kap. 2-3 §§ tolklagen, Auktorisation, registrering och tillsyn över tolkar – Register över tolkar samt Ansökan om auktorisation och registrering, dvs. att definitionen av en auktoriserad tolk är att denna också redan är registrerad.

Enligt nuvarande förordning om auktorisation av tolkar och översättare förs i dag två register hos Kammarkollegiet: ett register över auktoriserade tolkar och auktoriserade översättare (12 §) och ett annat register över utbildade tolkar (16 a §). Enligt den nya ordningen som föreslås i 2 kap. 2 § tolklagen ska det föras ett tolkregister över *auktoriserade tolkar* och *registrerade utbildade tolkar* i talade språk. Samtidigt framgår av 12 § i ändring i förordningen (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare att det även ska föras ett register över auktoriserade teckenspråks-, dövblind- eller skrivtolkar och översättare.

Kammarkollegiet föreslår att registerföringsuppdraget ska definieras om på så sätt att det inte utgår ifrån kompetens, dvs. auktorisation respektive utbildning, utan utifrån yrkeskategori, dvs. tolkar respektive översättare. Det innebär att det hos Kammarkollegiet ska finnas ett separat tolkregister, i vilket både auktoriserade och registrerade utbildade tolkar ingår, i både talade språk och teckenspråk, och ett separat översättarregister med de auktoriserade översättarna.

Vilka uppgifter som ska ingå i tolk- respektive översättarregister bör regleras i föreskrift eller i förordningen (jfr 4 § i förordningen (2014:885) om register över vigsselförrättare inom trossamfund). Vad som ska registreras för de enskilda tolkarna och översättarna framgår i dag inte av någon författning.

7.8.4 Råd för tolk- och översättarfrågor

Kammarkollegiet efterfrågar ett förtydligande avseende Rådets formella uppgifter och mandat. Kammarkollegiet anser att Rådet inte ska vara delaktigt i myndighetsutövning eller i beslutsfattande av enskilda ärenden avseende auktorisation, registrering och tillsyn.

Tolkar, tolkförmedlingar och tolkanvändare är tre huvudaktörer på den offentliga tolkmarknaden. Tolkutredningen föreslår omfattande tillsyn över två av dessa aktörer: de enskilda tolkarna och förmedlingarna.

Myndigheternas efterlevnad av de bestämmelser som gäller för tolkanvändning granskas inte systematiskt annat än i ärenden som aktualiseras hos Justitiekanslern. Med tanke på sin diversifierade sammansättning skulle Rådet för tolk- och översättarfrågor kunna vara ett forum där även frågor kopplade till

myndigheters lagstadgade krav gällande tolkanvändning kan uppmärksammas och följas upp.

Kapitel 8 Tillsyn och samverkansfrågor

Förslaget avseende genomförande av pilotprojekt 2020-2021 för enhetlig statlig tolkportal avstyrks. Detta mot bakgrund av de stora oklarheter som föreligger i utredningens förslag kring tolkportalen och uppbyggnaden av en statlig tolkresurs när det gäller omfattning och hur förslagen ska hanteras i förhållande till Kammarkollegiets nuvarande uppdrag, dvs. vad avser genomförd utveckling av en avropsportal och den statliga inköpssamordningen. Detta kommenteras ytterligare nedan under rubriken Enhetlig statlig tolkportal.

Kammarkollegiet tillstyrker övriga förslag med följande kommentarer.

8.7.1 Utveckla strukturer för granskning och tillsyn

Tolkar

Tolkutredningen föreslår att tillsynen av tolkar utvecklas till en mer omfattande verksamhet i vilken bland annat egenkontroll omnämns. Kammarkollegiet anser att det behövs ett förtydligande om vad som menas med *egenkontroll* avseende just tolkar.

8.7.3 Tillsyn och egenkontroll av tolkar och förmedlingar

Vad gäller kompletterande kunskapsprov samt bedömning av lämplighet och redbarhet vid tillsyn av tolkar hänvisar Kammarkollegiet till kommentarerna under rubriken 3 kap. 6-8 §§ tolklagen, Tillsyn över tolkar.

8.8 Utredningens bedömningar och förslag avseende styrning och samverkan

Enhetlig statlig tolkportal

Kammarkollegiet fick under 2016 ett regeringsuppdrag från Justitiedepartementet att "utveckla en tjänst för att underlätta avrop inom ramavtalsområdet för tolkförmedlingstjänster". Kollegiet har därefter upphandlat och utvecklat en sådan avropstjänst och den kommer att tas i drift under maj 2019. Avropstjänsten är utvecklad för att följa avropsprocessen i enlighet med de samordnade statliga ramavtalen för tolkförmedlingstjänster samt är integrerad med Kammarkollegiets tolkregister. Avropstjänsten kommer att kunna användas av alla statliga myndigheter som har rätt att avropa från ramavtalen. Tjänsten kommer att bidra till en förenkling av avropen på ramavtalen med minskad administration för både avropare och tolkförmedlingar och ge möjlighet till ökad efterlevnad av ramavtalets villkor vad gäller kompetensnivåer på tolkar.

Avropstjänsten ska vara i drift och vara tillgänglig under hela ramavtalets giltighetstid, som längst fram till och med den 31 januari 2023. Tjänsten innehåller, som vi tolkar det, en stor del av den funktionalitet som Tolkutredningen beskriver i den föreslagna portallösningen och får därmed i viss utsträckning anses motsvara en sådan samlad lösning som efterfrågas i förslaget.

Det pilotprojekt som Tolkutredningen föreslår ska utvecklas av Statens servicecenter under år 2020-2021, kommer att löpa parallellt med de statliga ramavtalen för tolkförmedlingstjänster som, om samtliga förlängningsoptioner utnyttjas, löper till och med den 31 januari 2023. Som redan anförts kommer avropstjänsten att vara i bruk från att den tas i drift och därefter under ramavtalens hela löptid. Kollegiet föreslås, som en bland flera myndigheter, få i uppdrag att bistå i arbetet med pilotprojektet. Vad detta bistånd skulle bestå i, om det gäller upphandlingsrelaterade frågor, frågor som har med avropstjänsten eller tolkregistret att göra, framgår inte av förslaget.

Inför varje ramavtalsupphandling genomför Statens inköpscentral en förstudie där statliga myndigheters behov och aktuell marknad analyseras mer i detalj. Syftet med förstudien är att belysa förutsättningarna för en upphandling inom aktuellt område. Förstudien inför en eventuell ny ramavtalsupphandling av tolkförmedlingstjänster är planerad att påbörjas i april 2020. Statens inköpscentral har redan avsatt resurser för detta. För det fall det föreslagna pilotprojektet samt utvecklingen av den statliga tolkportalen realiserar, kan behovet av nya statliga ramavtal för tolkförmedlingstjänster minska betydligt eller helt försvinna. Detta påverkar huruvida den planerade förstudien alls ska påbörjas. För att säkerställa att befintliga resurser nyttjas på bästa sätt behöver Statens inköpscentral veta mer i detalj hur Tolkutredningens förslag i denna del påverkar Kammarkollegiets verksamhet och redan gjorda investeringar.

Inrättande av statens egen tolkresurs

Med anledning av en långdragen överprövningsprocess hade de nya ramavtalen för tolkförmedlingstjänster ännu inte trätt i kraft vid tiden för Tolkutredningens slutrapport. Ramavtalen trädde i kraft den 1 februari 2019.

Omsättningen på de tidigare ramavtalen som löpte ut den 31 oktober 2017 var drygt 160 mkr för år 2017 enligt den statistik som tolkförmedlingarna levererar till kollegiet. Den verkliga summan är förmodligen något högre med tanke på att det sker en viss grad av direktfakturering från tolkar till framför allt domstolar. Denna direktfakturering har varken kollegiet eller tolkförmedlingarna full insyn i. De åtta mest frekventa språken utgjorde ca 60 procent av den totala volymen av omsättningen på ramavtalen under 2017.

Om Tolkutredningens förslag att låta Statens servicecenter anställa kvalificerade tolkar i de mest frekventa språken blir verklighet, är vår bedömning att det skulle

innebära ett betydande bortfall av volymer från de statliga ramavtalen. De återstående volymerna som består av mindre frekventa och ibland dyra språk skulle sannolikt inte vara tillräckligt intressanta för tolkförmedlingarna att lämna anbud på i en samordnad statlig ramavtalsupphandling.

I de fall tolkarna inte anställs av Statens servicecenter, utan knyts till Statens servicecenter som enskilda verksamhetsutövare, kommer det dock troligen att finnas fortsatt behov av upphandlingar inom tolkförmedlingsområdet.

Oavsett om det framtida behovet av upphandlingar av tolktjänster, i enlighet med förslaget, kommer att begränsas till förmedlingstjänster avseende mindre frekventa språk eller om upphandlingarna kommer att omfatta stora volymer tolkar som lämnar anbud i egenskap av enskilda verksamhetsutövare är Statens inköpscentrals framtida roll i sammanhanget högst oklar. Av förslaget framgår inte om Statens servicecenter kommer att överta det övergripande ansvaret för att förse staten med tolkresurser och vid behov även genomföra upphandlingar inom området, eller om Statens inköpscentral även fortsättningsvis behöver genomföra förstudier och utreda behovet av och eventuellt genomföra statliga ramavtal för tolkar och tolkförmedlingstjänster.

Även om det sätt på vilket framtida upphandlingar av tolkar och tolkförmedlingar på bästa sätt bör utformas måste avgöras av de upphandlande myndigheterna själva, anser Kammarkollegiet att Tolkutredningens förslag att upphandla genom ett dynamiskt inköpssystem (DIS) skulle kunna prövas som ett alternativ. Kollegiet bedömer dock att frågan behöver utredas ytterligare, eftersom det i dag inte finns något DIS på marknaden som medger att en organisation handhar kvalificeringen av anbudsgivarna medan andra organisationer genomför avrop av de enskilda kontrakten.

Som en kommentar till resonemanget om tolkens bibehållna neutralitet vid en eventuell statlig anställning vill Kammarkollegiet framföra följande. Att som tolkanvändare kunna tillförsäkra sig om tolkens neutralitet är en förutsättning för att tolkmedierade myndighetssamtal genomförs på ett rättssäkert sätt. Neutralitetsprincipen är en hörnsten i god tolksed. Vad gäller förslaget på anställda tolkar anser Kammarkollegiet att alternativet att ha ett statligt förmedlingsorgan, på förslagsvis Statens servicecenter, är att föredra framför att enskilda myndigheter anställer egna tolkar för sina egna tolkbehov.

Kammarkollegiet ser att det sistnämnda alternativet är problematiskt med hänsyn till neutralitetsprincipen i god tolksed, eftersom det kan finnas risk för att den på egna myndigheten anställda tolken uppfattas av den andra parten som en del av myndigheten. Men om en tolk förmedlas via ett statligt förmedlingsorgan, utan en koppling till den tolkanvändande myndigheten, ser Kammarkollegiet inte att detta

strider mot neutralitetsprincipen. Det finns redan i dag tolkförmedlingar i offentlig regi, t.ex. inom region och kommun.

Kapitel 9 Barn och anhöriga som tolkar

Samtliga förslag tillstyrks med följande kommentarer.

9.5 Utredningens bedömning och förslag avseende barn- och anhörigtolkning

Förbudet mot att använda barn som tolkar bör även gälla tolkning för döva och hörselskadade.

9.5.1 Beställarkompetens och tolkning för barn

Beställarkompetens och barnperspektiv

Tolkning för barn bör ingå som obligatoriskt inslag i alla de tolkutbildningar som omfattas av Kammarkollegiets register och därigenom ger rätt till ansökan om auktorisation.

Kammarkollegiets informationsinsatser bör även omfatta framtagning av utbildnings- och informationsmaterial till de eftergymnasiala utbildningar som riktar sig till framtida tolkanvändare, t.ex. jurist- polis-, socionomutbildning, samt utbildningar inom vård och skola m.m.

Kapitel 13 Kostnader och finansiering

13.5.2 Reglering och tillsyn

För informationsuppdraget föreslår utredningen finansiering under en inledande tvåårsperiod. Kammarkollegiet anser att uppgiften inte ska tidsbegränsas utan bör utgöra en del av Kammarkollegiets ordinarie verksamhet.

13.5.3 Auktorisation, validering, kompetens och kvalitet

Kammarkollegiet kan inte närmare uppskatta sina kostnader och finansieringsbehov samt eventuella besparingar och merkostnader som kan komma att uppstå vid en eventuell verksamhetsövergång, eftersom det beror på hur ansvarsfördelningen mellan Kammarkollegiet och TÖI kommer att utformas. Det har också betydelse om auktorisation av tolkar i teckenspråk och av översättare blir kvar på Kammarkollegiet eller om den uppgiften flyttas över till TÖI, se kollegiets kommentarer under rubriken 1.6 Förslag till ändring i förordningen (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare.

Avslutande kommentar

Staten lägger ner betydande skattemedel på att kvalitetssäkra tolkar genom utbildning och auktorisation. Det är ett resursslöseri när dessa tolkar sedan inte kommer i fråga som förstahandsalternativ när staten avropar tolktjänster. I förlängningen leder det också till att kvalificerade tolkar lämnar yrket vilket vi ser i dag. På sikt kostar detta samhället mer än den mellanskillnad som det kostar att anlita en okvalificerad tolk med något lägre arvode.

Samtliga förslag som tolkutredningen lagt fram syftar till att öka tillgången till kvalificerade tolkar. Tolkanvändare, beställare och leverantörer av tolktjänster kommer att ha enhetliga regler att förhålla sig till. Det ställs inte enbart tydliga krav på tolkarna och deras kompetens utan också på de som beställer, förmedlar och använder deras tjänster.

Kammarkollegiets åsikt är att det i första hand är en rättighetsfråga att som tolkanvändare ha tillgång till kvalificerade tolkar. Det gäller både den enskilda som ska kunna ta tillvarata sin rätt och myndigheten som ska ha förutsättningar att kunna utföra sitt myndighetsuppdrag på ett rättssäkert sätt. För detta krävs auktoriserade och utbildade tolkar.

Detta remissvar har fattats av Gunnar Larsson, generaldirektör. I den slutliga handläggningen av ärendet har avdelningscheferna Karin Bergh och Anna Clara Törnvall Wittgren samt enhetscheferna Anette Bergholm och Anna Ekberg deltagit. Föredragande har varit Ivett G Larsson och Feyza Kocak.

Gunnar Larsson
Generaldirektör

Ivett G Larsson
Expert

Feyza Kocak
Jurist